

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Minister van VWS

**Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal**
Directie Communicatie
Media en optredens

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

memo

Verhaallijn en beleid nepnieuws

Inlichtingen bij

5.1.2e

M 05 5.1.2e
5.1.2e @minvws.nl

Hallo Hugo,

In navolging van jouw vraag over nepnieuws en desinformatie hierbij wat informatie en spreeklijnen.

Datum

3 maart 2021

Aantal pagina's

-

Nepnieuws is op de korte termijn schadelijk voor het vaccinatieprogramma en op de lange termijn ondermijnend voor het vertrouwen in de zorg en daarmee volksgezondheid, maar ook voor het vertrouwen in de overheid. Het verspreiden hiervan is moreel verwerpelijk. Helemaal als volksvertegenwoordigers actief bijdragen aan de verspreiding van nepnieuws

Voor meer informatie over dit onderwerp ben ik gaan praten met 5.1.2e 5.1.2e. Zij is 5.1.2e desinformatie in het team van 5.1.2e 5.1.2e. Zij is achter de schermen druk bezig met verschillende themapagina's op coronavaccinatie.nl, expert-interviews, video's en samenwerkingsverbanden (o.a. stakeholders, denktank desinformatie en TechTegen corona) aangaande het informeren van publiek en tegengaan van nepnieuws. In de bijlage meer over wat zij doen om nepnieuws te ontcrachten. Als je wilt kunnen we ook een afspraak met 5.1.2e en 5.1.2e inplannen waarin ze je bijpraten laten zien wat VWS en het desinformatie team aan de achterkant doen om nepnieuws tegen te gaan. Bij akkoord plan ik graag een half uurtje in je agenda.

Hieronder een advies hoe we los van de actieve bestrijding van nepnieuws door 5.1.2e c.s. aandacht voor dit onderwerp kunnen krijgen.

Groet,

5.1.2e

Advies

- Jij wilde kijken of er een mogelijkheid was om 'jouw worsteling' met nepnieuws in de media te brengen. Dit om uit te leggen waar we tegenaan lopen, hoe schadelijk het kan zijn voor het vertrouwen in o.a. de vaccinatiestrategie en daarmee de volksgezondheid. Het advies is – mede op aangeven van 5.1.2e - hier terughoudend in te zijn vanuit je positie als

minister. Als je actief zelf nepnieuws gaat debunken verlaag je daarmee jezelf en boet je in aan autoriteit. Bovendien ben je als minister met een duidelijke agenda een onbetrouwbare bron voor de doelgroep. Ook omdat je daarmee aandacht geeft aan de nepnieuwsverspreiders die jouw reactie als koren op hun molen zien. De groep 'twijfelaars' die we willen bereiken duwen we hierdoor mogelijk verder van ons af. Meer context tref je hieronder in de bijlage aan. Het advies is dus om het debunken vooral over te laten aan de mensen die daar achter de schermen mee bezig zijn.

- Wat wel kan is het groeiende probleem van nepnieuws onder de aandacht te brengen, te laten zien dat dit wel uit de hoek van de aluhoedjes steeds meer in de mainstream ook voet aan de grond krijgt en zelfs inmiddels in het parlement is doorgedrongen en daar ook actief gepropageerd wordt
- Je kunt in dat kader ook de verwerpelijkheid daarvan adresseren en wijzen op ieders verantwoordelijkheid om geen nepnieuws te verspreiden en juist ook volksvertegenwoordigers aan te spreken op hun nog grotere verantwoordelijkheid hierin
- Tenslotte kun je ook onder de aandacht brengen wat mensen zelf kunnen doen om nepnieuws te onderscheiden en hoe ze de verspreiding daarvan tegen kunnen gaan
- Voorstel is om te kijken of we hierover een interview in een krant kunnen pluggen (De Volkskrant heeft hier al meerdere malen over geschreven)
- Parallel daaraan kunnen we via instalive een gesprek opzetten waarin jij met een expert praat over wat mensen zelf kunnen doen om echt van nep te onderscheiden, een soort cursus 'debunken voor dummies'

Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal
Directie Communicatie
Media en optredens

Datum
26 februari 2021

Voorstel

Interview (achtergrond krant / verdieping):

We zouden kunnen kijken naar het pluggen van een interview over de continue worsteling van het coronabeleid met nepnieuws en '17 miljoen bondscoaches.' Daarbij ook de verantwoordelijkheid van andere politici of stakeholders. Mensen zoeken meer dan ooit naar eigen informatie omdat ze overladen worden met info van alle kanten. Het vinden van betrouwbare bronnen en mensen helpen deze te vinden belangrijker is daarom belangrijker dan ooit. Jouw verhaal zou de volgende lijn kunnen hebben:

1. Moreel appel doen op politici en andere stakeholders: "het bewust zaaien van verwarring over vaccinaties of zorg (medewerkers) is gevaarlijk."
2. Hiermee schaadt je niet alleen het vertrouwen in de oplossing en uitweg uit deze pandemie (korte termijn) .
3. Maar je ondermijnt ook het vertrouwen in ziekenhuizen, artsen en ander medisch personeel en daarmee ook het vertrouwen in de volksgezondheid na de pandemie (lange termijn).
4. Nepnieuws is erop gericht om mensen tegen elkaar op te zetten, om te polariseren, en dat is het laatste wat we in een crisis nodig hebben.
5. Onze democratie is gebouwd op het verspreiden van betrouwbare informatie, mensen kunnen door die informatie zelf een keuze maken. Het verspreiden van nepnieuws en zaaien van verwarring is ondermijnend.

Naast dit morele appel is het ook van belang mensen aan te moedigen om zelf op zoek te gaan naar informatie. Hiermee ga je niet in op individuele nepnieuws berichten maar moedig je de kritische twijfelaar aan zelf de goede informatie te zoeken. Hiermee geef je ze ook het gevoel dat je ze serieus neemt.

Lijntjes:

- Als je twijfelt of je je wilt laten vaccineren, verdiep je in de stof. Er zijn zoveel websites waar je goede informatie kan vinden over vaccinaties en het nut ervan.
- Kijk op de website van rijksoverheid, hier vind je links naar onafhankelijke onderzoeken in meerdere landen die je uitleggen hoe het zit.
- Kijk ook verder dan deze coronapandemie, dit vaccin is goed vergelijkbaar met andere vaccins en is uitgebreid getest door meerdere onafhankelijke instituten.

**Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal**
Directie Communicatie
Media en optredens

Datum
26 februari 2021

Socials (Instagram Live):

Het idee dat ik de vorige keer had uitgewerkt met **5.1.2e** staat nog steeds: een Instagram live met een aantal factcheckers / specialisten die een cursus 'debunkten voor dummies' kunnen geven. Onafhankelijke factcheckers geven een snelcursus met simpele stappen over het checken van je informatie. Daarnaast kunnen we werken met stappenlijstjes en 'tips', deze zijn ook goed voor het aantal bezoekers/clicks.

Voorbeelden van vragen die we kunnen behandelen in een insta live:

- Waar kun je op letten bij een afbeelding?
- Hoe kun je de datum van een video achterhalen?
- Waar vind ik goede onafhankelijke cijfers?
- Hoe check ik een nieuwssite op echtheid?
- Hoe herken ik een 'troll account'?

Het belangrijke hierbij is dat deze factcheckers ook jouw kanalen en de bronnen van het de rijksoverheid website door de mangel mogen halen. Hierna kunnen we deze tips en stappen uitzetten in losse posts over meerdere kanalen.

BIJLAGE – achtergrondinformatie desinfo-team

Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal
Directie Communicatie
Media en optredens

Goed om te weten: op de achtergrond staat het desinformatie team (o.l.v. 5.1.2e) in contact met allemaal stakeholders bij grote tech/internet bedrijven. Als zij individuele gevallen van desinfo en nepnieuws spotten geven ze dat door aan deze spelers die zonder het 'overheids-logo' via de achterkant deze info ontkrachten. Er wordt dus bewust geprobeerd de overheid buiten deze individuele gevechten te houden.

Datum
26 februari 2021

Uit het werk van het 'desinformatie-team' en eigen observaties komt naar voren dat er eigenlijk drie hoofdgroepen zijn binnen het speelveld van desinformatie en VWS:

- Trouwe volgers: zien de overheid en bewindslieden als betrouwbare bron.
- Kritische twijfelaars: zij hebben een sterke behoefte aan meer informatie en 'eigen onderzoek.'
- Hardnekkige wantrouwers: dit is de groep die door ons niet of nauwelijks meer te bereiken is.

Het goede nieuws eerst: de trouwe volgers zijn veruit de grootste groep van het publiek wat we bedienen. Zij zien de overheid als betrouwbare bron en jou ook als betrouwbare afzender.

Als we kijken naar het publiek wat aanschoof bij de Instagram Live met 5.1.2e zien we duidelijk de kritische twijfelaars. Je vindt dan ook veel jonge mensen in deze groep. Het schuurt misschien tegen de 'wappies' aan maar deze groep heeft vooral behoefte aan meer informatie. Zij zoeken in hun ogen ongekleurde bronnen, experts en ervaringsdeskundigen die hen meer kunnen vertellen over bijvoorbeeld vaccinaties.

Zoals je misschien kon merken bij de Instalive met 5.1.2e kan jij of het merk 'overheid' hen niet volledig overtuigen. Als wij bijvoorbeeld vanuit VWS of via jouw persoon sterk zouden inzetten op het weerleggen van foutieve informatie is er een grote kans op een averechts effect. Deze groep moeten we bedienen door ze 'tools' te geven om zelf informatie te checken, of door meer (neutrale) informatie beschikbaar te maken die aanslaat.

De laatste groep, de hardnekkige wantrouwers, is helaas moeilijk tot niet meer te bereiken. Gelukkig is dit de kleinste groep in aantal, maar zijn ze wel luid op de (sociale)media. Om hen heen hangt vaak een schil van twijfelaars. Het opzoeken van deze groep door jou of VWS om de informatie die ze verspreiden te weerleggen heeft een grote kans op het tegenovergestelde effect. Deze groep aandacht geven is het voeden van een vlammetje dat we zo klein mogelijk willen houden.

Je zag heel goed aan reacties op jouw confrontatie met Van Haga dat veel van zijn aanhangers behoren tot hardnekkige wantrouwers: "Die De Jonge reageert zo fel, hij moet vast wat te verbergen hebben, dit is het bewijs..."

Webpagina "Laat je informeren" – Bevindingen team Desinformatie

5.1.2e en collega's hebben een webpagina op rijksoverheid.nl gemaakt waar alle grote vragen die spelen op de (social) mediakanalen te vinden zijn aangaande het vaccinatieprogramma. Vragen als 'Is het vaccin te snel ontwikkeld?' en 'Hoe zit het met vaccins en zwangerschap?' worden op deze pagina beantwoord door medisch specialisten.

Home > Onderwerpen > Vaccinatie tegen het coronavirus >

Vaccineren tegen corona: laat u informeren

U bent de enige die kan beslissen of u zich laat vaccineren tegen corona. Daarom is het belangrijk dat uw informatie over coronavaccinatie klopt. Laat u goed informeren en gebruik daarvoor verschillende bronnen.

U kunt binnenkort een uitnodiging voor coronavaccinatie krijgen. Misschien twijfelt u of u zich wel wilt laten vaccineren. En heeft u vragen of zorgen. Bijvoorbeeld over de veiligheid en werkzaamheid van de coronavaccins.

Feit of mening over coronavaccinatie?

Veel mensen halen informatie over coronavaccinatie van internet, social media en andere mediabronnen. Informatie verspreidt zich razendsnel. Soms is er dan weinig tijd om te controleren of het klopt. Niet alles is waar. Soms gaat het om aannames en meningen die heel overtuigend lijken. Dat gebeurt ook bij het onderwerp coronavaccinatie.

Actuele vragen over coronavaccinatie

Hieronder staat een aantal vragen over coronavaccinatie. En de uitleg van verschillende experts.

"Zijn de coronavaccins te snel ontwikkeld?"	▼
"Tasten coronavaccins je DNA aan?"	▼
"Beïnvloeden coronavaccins vruchtbaarheid en zwangerschap?"	▼
"Hee veilig zijn die coronavaccins?"	▼
"Is er een verband tussen autisme en vaccineren?"	▼

Betrouwbare informatie herkennen

Er wordt veel gezegd over de vaccins. Sommige informatie is juist, maar sommige berichten zijn niet goed onderbouwd. Het is soms best moeilijk om betrouwbare informatie te onderscheiden van onbetrouwbare informatie.

Gebruik de [checklist 'is deze informatie echt?' om verkeerde informatie en nepnieuws te herkennen](#). Of kijk of u de informatie ook terugziet bij de [informatie over coronavaccinatie van het RIVM](#).

Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal
Directie Communicatie
Media en optredens

Datum
26 februari 2021

Er is ook meteen onderzoek gedaan hoe mensen deze pagina ervaren. Wat is het sentiment onder burgers ten aanzien van desinformatie, hoe beoordelen burgers de webpagina van VWS en wat zien burgers als verbeterpunten voor de webpagina? De reacties waren als volgt:

Sterke behoefte aan betrouwbare informatie:

Onder mensen heerst veel onzekerheid over de betrouwbaarheid van informatie m.b.t. het coronavaccin. Hierbij valt onderscheid valt te maken tussen drie groepen:

- **Trouwe volgers** – De meeste mensen laten zich bij hun kennis/houding primair informeren door de overheid. Zij proberen misleidende informatie te vermijden (met name op social media).
- **Kritische twijfelaars** – Deze groep ziet (informatie vanuit) de overheid als slechts één kant van de medaille. Onder hen heerst een sterke behoefte aan een volledig beeld en aan verdiepende geluiden.
- **Stugge wantrouwigen** – Een kleine groep die (informatie van) de overheid in de basis niet vertrouwt.

Veel mensen zouden het logisch vinden dat de overheid komt met een webpagina die hen op dit vlak helpt

- Veel mensen verwachten dat de overheid objectieve, duidelijke en transparante informatie biedt over de coronavaccinatie en misleidende berichten daarover.
- Dit helpt hen met het maken van een keuze om zich wel/niet te laten vaccineren.

- Het gebruik van bronnen op de pagina verhoogt de transparantie en daarmee de geloofwaardigheid van de informatie op de webpagina.
- Er is echter ook een kleine groep die geen behoefte heeft aan informatie vanuit de overheid hierover.

Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal
Directie Communicatie
Media en optredens

De teksten geven burgers meer zekerheid

- De pagina geeft velen het gevoel dat ze goed geïnformeerd zijn.
- Daarnaast helpt de informatie burgers bij de overweging tot vaccinatie.

Datum
26 februari 2021

Er zijn duidelijke punten waarin de overheid burgers beter kan informeren

- Mensen zien veel argumenten voor maar ook tegen vaccinatie.
- Een aantal van deze tegenargumenten is met adequate informatie (en onderbouwing) te weerleggen.

Welke argumenten noemen burgers tegen vaccinatie?

Gebrek aan vertrouwen en (juiste informatie)

- Weinig informatie over bijwerkingen. Er is volgens sommigen erg weinig bekend over de bijwerkingen van het coronavaccin. Sommigen wachten daarom liever af voordat zij zelf het vaccin nemen. Anderen geeft dit weinig vertrouwen in het vaccin, waardoor zij besluiten het vaccin helemaal niet te nemen.
- Weinig vertrouwen in snelle ontwikkeling vaccin. Sommigen hebben nog teveel twijfels over de manier waarop het vaccin ontwikkeld en getest is. Volgens sommigen is dit bijvoorbeeld te snel of niet onafhankelijk (genoeg) gedaan.
- Weinig duidelijkheid over inhoud vaccin. Een kleine groep vindt dat er teveel onduidelijkheid is over de inhoud van het vaccin, en besluit daarom het vaccin niet te nemen.
- Niet nodig i.v.m. goede gezondheid. Sommigen vinden het niet nodig om een vaccin te nemen, aangezien zij in goede gezondheid verkeren. Deze groep is niet bang om het virus op te lopen.
- Negatieve berichtgeving. Sommige burgers krijgen twijfels doordat zij in de media negatieve berichten lezen over het vaccin. Sommigen neigen hierdoor naar de keuze om het vaccin niet te nemen.
- Niet mogelijk i.v.m. medicijnen. Een enkeling verwacht zich niet te kunnen laten vaccineren, omdat hij/zij momenteel een behandeling krijgt waarbij vaccineren niet mogelijk is (bijv. chemotherapie).
- Uitlekken van persoonsgegevens. Een enkeling is bang voor het uitlekken van zijn of haar gegevens. Aanleiding daarvoor is het datalek bij de GGD, dat onlangs aan het licht kwam.

Schematische aanpak van het desinfo-team:

Secretaris Generaal / plv.
Secretaris Generaal

Structuur des- en misinformatie

